

Anders gaan eten is echt nodig

Eetpatroon Het Nederlandse dieet is ongunstig, niet alleen voor de gezondheid,
Schrijven Harry Aiking en Ckees van Oijen in Trouw op Donderdag 26 Januari 2017 (Opinie, p. 22).

Op de Nationale Voedseltop, die vandaag wordt gehouden, leeft de ambitie dat Nederland in vijf tot tien jaar mondiaal koploper is in gezonde en duurzame voeding. Onderbelicht zijn echter de tegenstellingen tussen de Nederlandse productie en consumptie. Ten onrechte. Tot een eeuw geleden had de landbouwproductie te maken met trage natuurlijke kringlopen, die lokaal gesloten waren. Door schaalvergroting werden ze versneld en door verstedelijking werden ze open. De bodem wordt hierdoor uitgeput en door zware machines verdicht. In de nabije toekomst moeten we nog meer voedsel produceren en een vicieuze cirkel dreigt. Men praat over een noodzakelijke 'voedseltransitie', maar waar moeten we mee rekenen?

Wereldbevolking en inkomens blijven toenemen. Lange tijd is de stijgende vraag naar voedsel die daarmee samenhangt gecompenseerd door toename in de opbrengst per hectare. Die tijd is voorbij, nu de middenklasse in Azië meer mensen telt dan die in de Verenigde Staten en de Europese Unie samen. Verdere voedselprijsstijgingen lijken onvermijdelijk.

Volgens het Stockholm Resilience Centre is door de mens het biodiversiteitsverlies inmiddels versneld tot meer dan tienmaal boven de maximale duurzaamheidsgrens, de stikstofkringloop 3,45 maal en de koolstofkringloop (klimaatverandering) 1,1 tot 1,5 maal. De productie moet dus minder milieubelastend worden en in de rijke landen moet vooral de consumptie van dierlijk eiwit sterk omlaag. Dat is beter voor milieu én volksgezondheid.

Doorvoerhandel

De Nederlandse voedselproductie en consumptie vertonen onderling nauwelijks overeenkomst. We produceren niet zoveel voedsel zelf, want onze grond en arbeid zijn relatief duur. In geld zijn bloemen zelfs ons belangrijkste agrarische product. Door onze gunstige geografische ligging is doorvoerhandel ons op het lijf geschreven. Aan geïmporteerde grondstoffen (zoals granen, soja, cacao) voegen we waarde toe door omzetting naar voedingsmiddelen. Wat we zelf consumeren is dan ook grotendeels afkomstig van import (bijvoorbeeld rundvlees, omdat we onze eigen rundveestapel vooral inzetten voor zuivelproductie). Ook is onze consumptie afwijkend van het gemiddelde. Zo consumeren we het minste plantaardig eiwit van de EU en veruit de meeste zuivel. Voor een land met zoveel water consumeren we trouwens weinig vis. Allemaal cultureel-historisch bepaald.

Niet alleen door de stijgende vraag en milieudruk gaan voedselprijzen stijgen, maar ook door het rond 2030 verwachte afnemen van de productie van olie en fosfaat. Vooruitkijkend is het dus verstandig ons dieet aan te passen in de richting van meer plantaardige en minder dierlijke producten. Daarover is weinig verschil van mening. Maar overheid, industrie noch consument zijn erg gemotiveerd tot 'consuminderen'.

Toch zou een lagere consumptie van dierlijke producten de volksgezondheid sterk ten goede komen. Overmatige consumptie van dierlijke producten wordt namelijk geassocieerd met welvaartsziekten als obesitas, diabetes, hart- en vaatziekten, en verschillende soorten kanker. Verder is grootschalige productie sterk verbonden met toenemende antibioticaresistentie en infectieziekten als vogelgriep en Q-koorts. Door een dieettransitie bewijzen we niet alleen onze minder gefortuneerde medemens een dienst, maar dragen we ook nog bij aan biodiversiteit, klimaat en onze eigen gezondheid.

De overheid zou de aftrap moeten geven voor een voedseltransitie in ons eigen land. Op deze wijze tegenwicht bieden aan stijgende voedselprijzen komt niet alleen maatschappelijke stabiliteit ten goede, maar verlaagt ook de zorgkosten. Een langere termijnvisie is noodzakelijk.

Harry Aiking en Ckees van Oijen (met dank aan Wietske de Boer),
Sectie Voedsel en Landbouw van de Vereniging voor Milieuprofessionals (VVM).